

TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZMÉNYEK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ Könyvtártudományi Szakkönyvtára periodikum-gyűjteményének katalógusai

A KMK Könyvtártudományi Szakkönyvtára állományának jelentős hányadát képezi periodikum-gyűjteménye, amely közel 1500 féle könyvtári és tájékoztatástudományi folyóiratot, évkönyvet, munkatervet, jelentést, évi statisztikai beszámolót stb. tartalmaz. E mennyiségnek kb. egyharmada élő cím. *A szakirodalom széles körét reprezentálja ez a gyűjtemény.* Átfogó jellegű, a könyvtárügy valamennyi területén felmerülő problémákat taglaló periodikumok mellett találhatóak már szakosodott, részkérdéseket (raktározás, állományvédelem, könyvtárépítés és berendezés, mikrofilmzés stb.) tárgyaló folyóiratok is. A határtudományok területéről (szociológia, művelődéspolitikai, számítástechnika stb.) is található folyóiratot az érdeklődő.

A kurrens folyóiratok cikkeit a KMK Tájékoztatási Osztálya által szerkesztett dokumentációs kiadványok tárják fel. A külföldi folyóiratok cikkeit a *Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom (KDSZ)* című referálólap dolgozza fel, a magyarokét pedig a *Magyar Könyvtári Szakirodalom Bibliográfiája* tartalmazza. Mindkét lap használatát betűrendes, valamint tárgymutató segíti elő, melyek számonként, évenként és 5 éves kumulációban jelennek meg. A könyvtárügy és a tájékoztatásügy bármely területén dolgozó szakember haszonnal forgathatja ezeket a lapokat, tájékoztatást kaphat a hazai és külföldi kutatási és fejlesztési eredményekről, eseményekről stb.

A feltárt folyóiratcikkeknek csak mintegy a felét tartalmazza a KDSZ. Az egész anyagról *cikk-katalógus* ad képet. Ez a KDSZ mutatórendszerének megfelelően tagolódik: tárgyszó-katalógus, betűrendes katalógus (1969, az indulás óta) és földrajzi katalógus (1975 óta). A tárgyszó-katalógusban a keresés kétféle lépésben történik: a katalóguscédulák a cikkek tételszámára utalnak s a címleírások numerus kurrens szerint vannak lerakva. A cikk-katalógusban jelenleg mintegy 15 ezer tétel szerepel. A bővebb tájékozódást pedig maguk a folyóiratok segítik elő, melyek hozzáférhetőek a Szakkönyvtárban.

1973. január – 1975. május között került sor a periodikumállomány revíziójára. Ennek eredményeképpen a könyvtár teljes állományát tartalmazó betűrendes katalógus mellett, *kiépült a periodikumok külön katalógus-hálózata*: betűrendes, tárgyszó-, földrajzi, valamint a raktári-számrendi szolgálati katalógus.

A földrajzi katalógusban az országnevek betűrendjében sorakoznak a katalóguscédulák, de a nemzetközi

szervezetek által (IFLA, FID, UNESCO, NTMIK stb.) kiadott folyóiratok legelől helyezkednek el. Magyarország tárgyszón belül pedig Budapest áll elől, a többi cédulát megyék szerint csoportosítottuk.

A tárgyszó-katalógus a Tájékoztatási Osztály dokumentációs kiadványaiban és a Szakkönyvtárban használt tárgyszójegyzék alapján készült; a katalóguscédulák a tárgyszavak betűrendjében sorakoznak.

Az említett cédulakatalógusok mellett elkészült a KMK Szakkönyvtára periodikum-gyűjteményét feltáró *kötetkatalógus* is. Ez a katalógus a címek betűrendjében tartalmazza a periodikus kiadványokat.

A *kötetkatalógust földrajzi és tárgymutató egészíti ki*; elrendezésük azonos a könyvtár hasonló katalógusaival. Mindkét mutató a betűrendi tételszámra utal. A *tárgymutatóban* a tételszám mellett betűjel szerepel, mely a kiadó országot jelzi. A *földrajzi mutatóban* pedig az országnevek mellett zárójelben szerepel ez a betűjel. A nemzetközi szervezetek – a cédulakatalógushoz hasonlóan – az országok előtt sorakoznak. A tárgymutató végén megtalálható a rövidítések feloldása is. A kurrensen járó periodikumokat mindkét mutatóban a tételszám aláhúzása jelzi.

A *kötetkatalógus* csak néhány példányban készült és a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban a használók rendelkezésére áll. Úgy véljük azonban, hogy megkönnyítené a kutatók és gyakorlati szakemberek dolgát, ha több könyvtárban is hozzáférhetnének a *kötetkatalógushoz*. Ezért ezennel felajánljuk az érdeklődő könyvtáraknak, hogy a szokásos térítés ellenében (oldalanként 4,- Ft-ért) másolatot készítsünk számukra. A katalógus terjedelme 250 lap, a megrendelést telefonon (134-000/269 m.) vagy írásban a *Könyvtártudományi és Módszertani Központ címére (1827 Budapest, Múzeum utca 3.)* kérjük eljuttatni.

Jordán Katalin

Az információs szolgáltatás gazdaságosságáról

Az információs szolgáltatás gazdaságosságának kutatása jelentős, új téma a tájékoztatástudományban. A *SATCOM (Committee on Scientific and Technical Communication, National Academy of Sciences = Tudományos Akadémia Tudományos és Műszaki Kommunikációs Bizottsága)* jelentése ráirányította a figyelmet a tájékoztató szolgáltatások költségeire. Újabb a *SIC NSF (Science Information Council of the National*

Science Foundation = Országos Tudományos Alap Tudományos Tájékoztató Tanácsa) megbízta az OSIS-t (*Office of Science Information Service = Tudományos Információs Szolgáltatás Hivatala*), hogy tervezzen meg egy, az információs szolgáltatás gazdaságosságának kutatását szolgáló programot.

E célból öt területen fejtenek ki kutatási és fejlesztési munkát.

Az első és alapvető kutatási feladat: a tudományos és műszaki információk létrehozása, felhasználása és áramlása dinamikájának megértése. A kutatásra a megbízást a Market Facts, Inc. kapta. A W. KING vezetésével lefolytatandó vizsgálat a vonatkozó kommunikációs kör minden egyes fázisát alaposan megvizsgálja, elemezni fogja azokat az új információ létrehozásától egészen annak felhasználásáig. A kutatás az információterjesztés minden egyes eszközére kiterjed, lett legyen az szóbeli, nyomtatott, mikroforma vagy elektronikus.

A második kutatási terület: F. MACHLUP-nak nyújtott támogatást ahhoz, hogy kibővítse és napjainknak megfelelően átdolgozza klasszikusnak számító művét, az 1962-ben megjelent *The production and distribution of knowledge* (Az ismeretek előállítása és elosztása) c. tanulmányt. MACHLUP professzor eredményeitől azt várják, hogy alapos elemzését adja az egész vállalkozásnak, kimutatva az új információs termékek egység-költségét, elemezve azokat a további költségkihatásokat, amelyek az egyes berendezések üzemeltetésével és az általuk nyújtott szolgáltatásokkal összefüggnek.

A harmadik terület: hasonló támogatást adnak W. BAUMOL-nak, akinek vezetése alatt már hosszabb ideje folyik a kutatás a tudományos és műszaki információ gazdaságosságának meghatározására és a tudományos és műszaki információ fogyasztási cikk jellegének feltárára. Az eddigi kutatások alapján úgy tűnik, hogy BAUMOL professzornak és munkatársainak eredményei alapján a tudományos és műszaki információs tevékenység gazdaságosságával kapcsolatos nézeteinket alapjaiban kell felülvizsgálunk.

A negyedik terület: az NSF (*National Science Foundation = Országos Tudományos Alap*) megszerezte az OMB (*Office of Management and Budget = Költségvetési és Irányítási Hivatal*) támogatását annak érdekében, hogy a CB (*Census Bureau = Statisztikai Hivatal*) kérdéseket tehessen fel a legnagyobb kutatási és fejlesztési tevékenységet folytató iparvállalatoknak. A kérdések három tényezőt vizsgálnak:

1. a tudományos és műszaki tájékoztatói munka ráfordításának költségeit;
2. a kívülről vásárolt tudományos és műszaki tájékoztatói költségeit;
3. az egyéb költségeket.

Ezt a témát egyelőre a 200 legnagyobb kutatási és fejlesztési tevékenységgel rendelkező vállalatnál vizsgálják. Amennyiben visszajelzési arány kedvező és az

adatok megbízhatók, akkor az OSIS további vállalatokra is kiterjeszti az adatgyűjtést.

Az ötödik terület: az OSIS kutatási program keretében B. FRY azt vizsgálja, hogy milyen gazdasági aspektusai vannak a kiadók és a könyvtárak közötti problémáknak, különös tekintettel a tudományos és a kutatást szolgáló periodikumok előállítására, terjesztésére és kölcsönzésére.

Bár a vizsgálatok még egy éve sem folynak, az OSIS már lépéseket tett az eddigi eredmények publikálására. Kiemelkedő eredménynek tekinthető BAUMOL professzor beszámolója a *Költség/hatékonyság az információs rendszerekben* elnevezésű Moszkvában megrendezett szovjet-amerikai konferencián (1975. június). Hasonlóan fontosak voltak a MACHLUP és KING által előterjesztett kutatási eredmények, amelyek a szintén szovjet-amerikai együttműködés alapján folyó *Előrejelzési módszerek* elnevezésű szemináriumon hangzottak el.

/BURCHINAL, L. G.: Understanding the economics of information transfer = Bulletin of the American Society for Information Science, 1. köt. 10. sz. 1975. p. 7., 36./

(Berényi Jánosné)

Csehszlovák elképzelés: hogyan és milyen mértékben fognak integrálódni a különféle információs rendszerek?

A társadalmi fejlődés irányítását és tervezését három alapvető információs rendszer szolgálja, úm.:

a tudományos és műszaki információk rendszere, amelynek feladata, hogy közvetítése a természeti és társadalmi jelenségek megismerése során és a műszaki haladás folyamatában keletkezett szakmai információkat, és ezáltal lehetővé tegye és ösztönözze az újabb ismeretek létrejöttét, illetve a meglévők felhasználását a tudomány, a technika, a gazdaság és az egész társadalom tervszerű fejlesztésében;

a statisztikai információs rendszer, amely a népgazdasági tervek készítéséhez, végrehajtásának ellenőrzéséhez, valamint a tervek és a tényleges fejlődés közötti eltérések értékeléséhez szükséges elsődleges információkat – adatokat és mutatókat – gyűjti be, illetve dolgozza fel;

a terv- és költségvetési információs rendszer. Ez a rövid- és középtávú tervek és prognózisok készítésének valamennyi fázisában, illetve a tervezés valamennyi szektorában keletkezett – megismerő (szociális-gazdasági), prognosztikus (idősorok) és direktív (állami állásfoglalások) jellegű – információkért felelős.

A három információs rendszer jelenleg intézményi és szervezeti tekintetben egymástól függetlenül működik,